

Motivatie van bewoners in ouderenflats aan de Lozerlaan voor (blijvende) deelname aan gezamenlijke activiteiten

Menthe Ploem, s2445239

Universiteit Leiden

Bachelor bestuurskunde; beleid, bestuur en organisatie

Bachelor Project

Docent: Dr. C. van Eijk

Datum: 13 mei 2024

Universiteit
Leiden

Samenvatting

Aan de Lozerlaan, in Den Haag, staan vier ouderenflats. Sinds de bouw in 1970 zijn de flats toe aan vernieuwing. Haag Wonen ziet de renovatie als een mogelijkheid om eenzaamheid bij bewoners te verminderen, door mogelijkheden te creëren voor mensen om elkaar te ontmoeten. Ondanks de mogelijkheden tot ontmoetingen die er bestaan in de huidige gezamenlijke ruimten ervaren sommigen bewoners nog eenzaamheid. Om eenzaamheid tegen te gaan wil Haag Wonen meer bewoners betrekken bij de gezamenlijke activiteiten in de flats.

Het doel van dit onderzoek is om te achterhalen wat bewoners motiveert om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten. Hiervoor is de volgende onderzoeksvraag geformuleerd: Hoe worden bewoners van de ouderenflats aan de Lozerlaan gemotiveerd om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten om eenzaamheid tegen te gaan?

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden zijn verschillende semigestructureerde interviews afgelegd. De respondenten zijn geselecteerd op basis van hun enthousiasme om deel te nemen aan het onderzoek naar vermindering van eenzaamheid in de flat.

Daarnaast hebben vijf verschillende focusgroepen plaatsgevonden. Vier hiervan waren in de vorm van koffie drinken bij de vier flats. De laatste focusgroep vond plaats in de vorm van een wandeling, waarbij bewoners de mogelijkheid hadden om zich over hun motivatie voor deelname aan gezamenlijke activiteiten te uiten.

Uit de gesprekken bleek dat er verschillende groepen in de flat wonen. Enerzijds wonen er ouderen die nog werken, actief zijn en een drukke agenda hebben. Anderzijds kent de flat bewoners die erg eenzaam zijn, weinig om handen hebben en veel baat hebben van de gezamenlijke activiteiten. De eerdergenoemde groep ouderen heeft vrijwel geen belang bij het deelnemen aan deze activiteiten, waardoor zij moeilijk te motiveren zijn. Echter, voor de bewoners die eenzaamheid ervaren, geldt dat zij wel veel voordelen ervaren van het wekelijks samenkomen met andere bewoners. Voor hen is het een moment in de week waar zij naar uit kijken. Het gemak van een gezamenlijke ruimte op de begane grond van de flat, het eigenbelang om eenzaamheid te verminderen en het maken van positieve herinneringen draagt voor hen bij aan de motivatie om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten.

Op basis van deze resultaten wordt Haag Wonen aanbevolen het belang van deelname aan gezamenlijke activiteiten te benadrukken en de positieve herinneringen zichtbaar te maken aan bewoners. Hierdoor motiveren zij meer bewoners om deel (blijven) te nemen aan gezamenlijke activiteiten.

Inhoudsopgave

Samenvatting	2
Introductie	4
1. Theoretisch kader	6
1.1. <i>Coproductie</i>	6
1.2. <i>Motivatie</i>	7
1.3. <i>Eenzaamheid</i>	10
2. Methoden	11
2.1. <i>Design</i>	11
2.2. <i>Methodologie</i>	11
2.3. <i>Selectie</i>	12
2.4. <i>Operationalisatie</i>	15
2.5. <i>Analyse</i>	16
2.6. <i>Reflectie</i>	17
3. Analyse	18
3.1. <i>Motivatie om deel te gaan nemen aan gezamenlijke activiteiten</i>	18
3.2. <i>Motivatie om deel te blijven nemen aan gezamenlijke activiteiten</i>	20
Conclusie	23
Bibliografie	25
Bijlagen	27
<i>Bijlage 1</i>	27
<i>Bijlage 2</i>	29

Introductie

Aan de Lozerlaan, in Den Haag, staan sinds 1970 vier ouderenflats: de driehoek, het vierkant, de ster en de cirkel. Na 50 jaar vrijwel onaangetast te hebben bestaan, wil Haag Wonen de flats nu verduurzamen door middel van renovatie. Haag Wonen wil die renovatie als mogelijkheid gebruiken om de omgeving voor de ouderen veiliger, socialer en groener te maken. Uit een enquête, afgenomen door Haag Wonen in 2022, bleek dat meerdere bewoners in de flats kampen met gevoelens van eenzaamheid. De ervaren eenzaamheid van de bewoners van de Lozerlaan is de aanleiding voor dit onderzoek. Tijdens dit onderzoek zal de focus liggen op het motiveren van bewoners om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten, om zo de eenzaamheid in de flats te verminderen.

In het verleden namen bewoners van de Lozerlaan veel initiatief om die eenzaamheid gezamenlijk tegen te gaan, door verschillende activiteiten met elkaar te organiseren. Die gezamenlijke herinneringen worden gekoesterd, maar tegenwoordig niet meer aangevuld met nieuwe herinneringen. Na een bezoek aan de flats blijkt dat er momenteel maar enkele mogelijkheden zijn om samen te kunnen komen. Veel bewoners geven aan behoefte te hebben om op meerdere momenten samen te kunnen komen. Het uitbreiden van die gezamenlijke activiteiten zal in samenwerking verlopen tussen Haag Wonen en de bewoners van de flats. Deze vorm van samenwerken wordt ook wel coproductie genoemd.

Onderzoek naar coproductie is in de afgelopen jaren toegenomen. Er heeft een verandering plaatsgevonden naar de kijk op publieke dienstverlening. In het verleden werd het tot stand komen van beleid behandeld als een top-down proces, waarbij de overheid het beleid maakt en de burgers het beleid gehoorzamen. Er bestaat nu een proces waarbij beleid niet enkel een top-down proces meer is, maar soms een afwisseling is tussen top-down en bottom-up. Dit wordt ook wel coproductie genoemd. Coproductie is de samenwerking tussen de overheid en burgers en vrijwilligers om publieke diensten tot stand te brengen (Alford, 2002). De bredere inzet van coproductie heeft ertoe geleid dat er veel aandacht naartoe is gegaan op wetenschappelijk gebied. Zo is onderzoek gedaan naar wat coproductie inhoudt, waarom men coproduceert en op welke manieren coproductie plaatsvindt (Van Eijk en Van Steen, 2016; Bovaird, 2007; Alford, 2002; Whitaker, 1980).

De casus aan de Lozerlaan zal een bijdrage leveren aan onderzoek naar een theoretisch model van Van Eijk en Van Steen (2016). Hierin leggen zij uit wat mensen motiveert om deel te nemen aan coproductie. In dit model wordt een feedback-loop geïllustreerd (voor uiteenzetting model, zie hoofdstuk 1). Het onderzoek van Van Eijk en Van Steen heeft haar focus op de drie treden van de

ladder van het model, maar niet specifiek op de feedback-loop die symbool staat voor het gemotiveerd blijven bij coproductie. Dit onderzoek zal bijdragen aan het onderzoek naar motivatie en de feedback-loop van motivatie uit het model.

Bij coproductie wordt dienstverlening voor en door burgers ontworpen en uitgevoerd. Door de betrokkenheid van burgers is het van maatschappelijk belang dat dit op een juiste wijze verloopt. Door onderzoek te doen naar manieren om burgers hierbij te motiveren, wordt dus een bijdrage geleverd aan het maatschappelijk belang.

Het doel van het onderzoek is het vinden van manieren om mensen te motiveren om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten. Deze manieren zullen onderzocht worden vanuit het perspectief van het model van motivatie voor coproductie van Van Steen en Van Eijk. Tevens gaat de sociale wetenschap ervan uit dat het deelnemen aan gezamenlijke activiteiten een positief effect kan hebben op het verminderen van eenzaamheid (Fokkema & van Tilburg, 2006). Echter, dit is geen primair doel van het onderzoek, maar de aanleiding van het onderzoek en een mogelijk positief neveneffect.

Deelname aan sociale activiteiten kan dus leiden tot een vermindering in de eenzaamheid van de bewoners aan de Lozerlaan. Echter, hier doet zich in de werkelijkheid een tweestrijd voor: enerzijds geven bewoners aan behoefte te hebben aan meer sociale ontmoetingen, anderzijds maken zij geen gebruik van het huidige aanbod aan gezamenlijke activiteiten. Deze tweestrijd werpt de vraag op wat de bewoners tegenhoudt om deel te nemen aan bestaande activiteiten al dan niet nieuwe activiteiten te organiseren. Dit vormt de basis van de onderzoeksvraag waar het komende onderzoek een antwoord op probeert te vinden:

Hoe worden bewoners van de ouderenflats aan de Lozerlaan gemotiveerd om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten om eenzaamheid tegen te gaan?

Voorafgaand aan het onderzoek wordt de huidige kennis over coproductie, motivatie en eenzaamheid uiteengezet. Vervolgens zullen de toegepaste methoden verantwoord. Daarna zal, aan de hand van semigestructureerde interviews en focusgroepen, een duidelijker beeld worden gevormd van de motivatie van bewoners om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Uiteindelijk zal er, aan de hand van analyse van de vergaarde data, een antwoord op de onderzoeksvraag worden geformuleerd. Hopelijk zullen de bewoners dan niet enkel hun herinneringen koesteren, maar ook nieuwe herinneringen kunnen blijven maken.

1. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden de begrippen coproductie, motivatie en eenzaamheid geconceptualiseerd. Tevens zullen verschillende theorieën over deze concepten aan bod komen. Op basis van de beschreven theorieën zullen hypothesen worden geformuleerd die later in het onderzoek getoetst zullen worden.

1.1. Coproductie

De uitbreiding van de gezamenlijke activiteiten zal tot stand komen door een samenwerking tussen bewoners en Haag Wonen. Op basis van deze samenwerking spreken we van een coproductie. Om coproductie te conceptualiseren is het belangrijk om het ontstaan van coproductie in de wetenschap uiteen te zetten. Sinds de opkomst van het new public management lijkt coproductie steeds meer voor te komen. De kijk op het maken van beleid is veranderd. Waar beleid eerst een top-down proces was, waarbij de overheid beleid maakt en de burgers dit beleid opvolgen, is het nu een combinatie van een top-down en bottom-up proces. Dit fenomeen past goed binnen het ‘new public management’ wat zich in de jaren ’80 ontwikkelde. Bij het new public management staan de begrippen zuinigheid, doelmatigheid en doeltreffendheid centraal. Door burgers enige invloed op het beleid uit te laten oefenen op vrijwillige basis, wordt aan alle drie de begrippen voldaan. Burgers nemen steeds vaker deel aan het maken van beleid voor publieke dienstverlening (Bovaird, 2007). Coproductie is het proces waarbij de overheid en actoren die geen onderdeel van de overheid zijn, samenwerken om publieke dienstverlening tot stand te brengen (Alford, 2002). Echter, de doelgroep ‘actoren die geen onderdeel van de overheid zijn’ is redelijk breed. Nabatchi et al. (2016) geeft een definitie waarbij de groep actoren specifiek is: coproductie is de betrokkenheid van zowel gebruikers van publieke goederen als professionals uit de publieke sector bij de levering van publieke goederen. Door de ambiguïteit in de definitie van coproductie wordt de term toegepast op veel verschillende activiteiten met veel verschillende actoren (Nabatchi et al., 2017). Tijdens dit onderzoek wordt de deze definitie van coproductie gehanteerd.

Door bewoners te betrekken bij de coproductie van de gezamenlijke activiteiten, is het voor hen mogelijk om hun eigen belangen te behartigen. Bewoners die bijvoorbeeld graag een wandelgroep willen organiseren kunnen dit nu doen met behulp van Haag Wonen. Door in deze casus dus gebruik

te maken van coproductie kunnen beide groepen van elkaar profiteren: Haag Wonen krijgt hulp van bewoners doordat zij hun belangen met elkaar delen en bewoners krijgen faciliterende hulp van Haag Wonen om bepaalde activiteiten te organiseren.

In de casus aan de Lozerlaan is er momenteel sprake van een burgerinitiatief: een vorm van zelforganisatie waarbij burgers middelen mobiliseren om collectieve projecten te definiëren en uit te voeren, gericht op het leveren van publieke goederen of diensten voor hun gemeenschap (Igalla et al., 2019). Echter, Haag Wonen wil de sociale ontmoetingen in de flats doen toenemen. Door deze doelstelling heeft Haag Wonen besloten deel te nemen aan de tot stand brenging van de gezamenlijke activiteiten. Door deze verandering in samenstelling van actoren is er sprake geen sprake meer van een burgerinitiatief, maar van een coproductie.

1.2. Motivatie

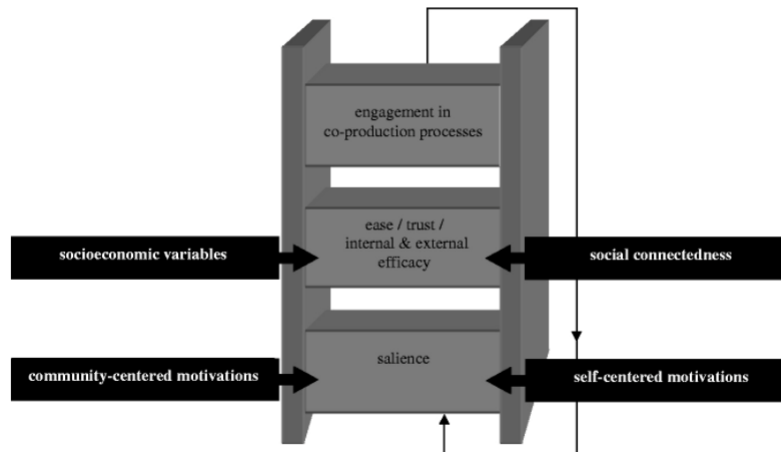
Motivatie is de drijfveer of reden van een persoon om op een bepaalde manier te handelen (Heinzen & Goodfriend, 2021). Dit is de definitie van motivatie in het algemeen. Om de aan gezamenlijke activiteiten toe te laten nemen, is het belangrijk om te weten wat burgers motiveert om deel te nemen aan coproductie. Alford (2002) beschreef de motivatie van deelname aan coproductie aan de hand van motivatie van vrijwilligers. Bij het coproduceren van publieke diensten maakt de participerende burger niet altijd zelf direct gebruik van de publieke dienst. Op basis hiervan concludeerde Alford dat de motivatie voor deelname aan een coproductie niet enkel kan liggen bij het maximaliseren van de uitkomst van de publieke dienstverlening. Uit de casusstudie van Alford blijkt dat het geven van straffen of materiële beloningen geen positief effect heeft op de motivatie voor deelname aan coproductie wanneer de coproductie een complexe taak betreft. In plaats daarvan worden burgers gemotiveerd door intrinsieke beloningen als het vervullen van interesse, het verhogen van zelfvertrouwen en het verhogen van zelfbeschikking. Alford benadrukt het feit dat de complexiteit van de motivatie toeneemt, naarmate de complexiteit van de taak van de coproductie toeneemt. De motivatie om deel te nemen aan een coproductie kan dus voor burgers verschillen en is afhankelijk van de tijd en moeite die zij hierin moeten steken, de mate waarin de burger gelooft dat hij in staat is om aan de coproductie deel te nemen en de mate waarin de burger zelf baat heeft bij het deelnemen aan een coproductie.

Van Eijk en Van Steen (2016) bouwen voort op de bevindingen van Alford. Op basis van eerder onderzoek en het bestuderen van vier verschillende casussen ontwikkelden Van Eijk en Van

Steen een theoretisch model, te zien in figuur 1, wat de motivatie om deel te nemen aan coproductie uiteenzet.

Figuur 1

Theoretisch Model Van Eijk en Van steen: Motivatie van Burgers om Deel te Demen aan Coproductie.

Van Eijk en Van Steen vonden drie factoren die invloed hebben op de motivatie om deel te nemen aan projecten. De eerste factor is de perceptie van de coproductietaak en de competentie om bij te dragen aan het publieke dienstverleningsproces. Hiermee wordt bedoeld hoe zichtbaar en belangrijk de taak voor de burger is. Ook is het van belang dat de baten meer wegen dan de kosten. Hierin neemt een burger de volgende dingen in overweging: gemak (hoeveel moeite kost het om deel te nemen aan de coproductie), interne efficacy (het gevoel van de burger dat hij over de competenties beschikt om deel te nemen aan coproductie), externe efficacy (het gevoel dat de deelname aan coproductie veranderingen teweegbrengt) en vertrouwen in de publieke dienstverlening. Wanneer een burger veel vertrouwen heeft, een hoge interne en externe efficacy heeft én de deelname aan coproductie niet te veel moeite kost, is men gemotiveerder om deel te nemen aan een burgerinitiatief. Uit deze theorie worden de volgende hypothesen geformuleerd, op basis van de casus aan de Lozerlaan:

Wanneer deelname aan of organisatie van de gezamenlijke activiteiten aan de Lozerlaan voor bewoners weinig moeite kost en voor hen haalbaar lijkt, zijn bewoners gemotiveerder om te participeren.

De tweede factor die de motivatie voor deelname aan coproductie beïnvloed zijn de individuele kenmerken van de burger. Sommige mensen zijn eerder geneigd deel te nemen aan een coproductie doordat zij het gevoel hebben verantwoordelijk te zijn voor andere burgers. Andere burgers uiten een tegenovergesteld gedrag. De groep die zich hier tussenin bevindt neemt deel aan een coproductie, afhankelijk van wat de beloning van de deelname is (Alford, 2002). Daarnaast leven burgers allemaal in verschillende omstandigheden. Burgers verschillen van sociaaleconomische status. Die status bepaalt onder andere of burgers de tijd en de middelen hebben om deel te nemen aan een coproductie. Op basis van de input voor de tweede trede van het model wordt de volgende hypothese geformuleerd:

Wanneer de bewoners beschikken over de middelen, tijd en karaktereigenschappen om deel te nemen aan de gezamenlijke activiteiten zijn bewoners gemotiveerder om te participeren.

De derde en laatste factor is het eigenbelang van de burger en zijn gemeenschaps-gerichte motivatie. Hiermee wordt bedoeld of het deelnemen aan een coproductie positieve effecten heeft voor de burger zelf of zijn directe omgeving. In het geval van de gezamenlijke activiteiten aan de Lozerlaan is het belangrijk om de behoefte te hebben om hieraan mee te doen, of iemand te kennen die hier baat bij heeft. Als een burger zelf, of zijn directe omgeving, geen vruchten kan plukken van het werk wat hij verricht, is hij minder geneigd deel te nemen aan de coproductie. Op basis van de eerste trede van het model van Van Eijk en Van Steen is de volgende hypothese opgesteld:

Wanneer bewoners zelf of hun omgeving belang heeft bij deelname aan de gezamenlijke activiteiten, zijn bewoners gemotiveerder om te participeren.

Wanneer men alle drie de factoren via de ladder als het ware naar boven is geklommen en uiteindelijk deelneemt aan coproductie, kan er sprake zijn van een feedback-loop. Die feedback-loop wordt in figuur 1 aangeduid met de pijl. De feedback-loop staat symbool voor eerdere ervaringen met coproductie. Wanneer die eerdere ervaring als positief worden beschouwd, kan dit dienen als een nieuwe factor die bijdraagt aan de motivatie van een nieuwe deelname aan coproductie. Hiervoor moet het wel duidelijk zijn wat de uitkomsten van een coproductie zijn. Bijvoorbeeld wanneer een bewoner deelneemt aan een gezamenlijke activiteit, moet hij of zij de voordelen hiervan ervaren. Wanneer de bewoner een eerste negatieve ervaring heeft met een gezamenlijke activiteit, zal hij of zij wellicht niet terugkeren. Aan de hand van de theorie over de feedback-loop wordt de volgende hypothese gesteld:

Wanneer bewoners een positieve ervaring hebben met de gezamenlijke activiteiten, zijn zij gemotiveerder om hieraan opnieuw deel te nemen.

1.3. Eenzaamheid

Ondanks dat het bestrijden van eenzaamheid geen primair doel is van dit onderzoek, is het wel onderdeel van de aanleiding van het onderzoek. De ervaren eenzaamheid in de flats ligt ten grondslag aan de behoefte tot meer sociale ontmoetingen. Om deze reden wordt het begrip wel geconceptualiseerd. Het begrip eenzaamheid kent meerdere definities volgens verschillende wetenschappelijke onderzoekers. Die verschillende definities kennen overlap in dat eenzaamheid een psychologisch subjectief fenomeen is. Eenzaamheid is het ervaren van een discrepantie tussen de werkelijke sociale relaties en de gewenste sociale relaties (Fokkema & van Tilburg, 2006; Thijssen, 1983). Er is dus een mogelijkheid dat iemand een groot sociaal netwerk heeft, maar dat de relaties in dit netwerk niet de kwaliteit hebben die een persoon zou willen. Die discrepantie is de oorzaak van eenzaamheid. Tevens zijn veel onderzoekers het met elkaar eens dat het ervaren van eenzaamheid een negatief en kwellende ervaring is. Door deze aspecten samen te voegen ontstaat de volgende definitie van eenzaamheid: eenzaamheid is een als onplezierig en ontoelaatbaar ervaren discrepantie tussen de gerealiseerde en gewenste relaties (Fokkema & van Tilburg, 2006). Uit deze definitie is af te leiden dat het creëren van meer mogelijkheden om andere bewoners in de flat te ontmoeten, kan leiden tot het toenemen van de gerealiseerde relaties. Hiermee kan het verschil tussen werkelijke relaties en gewenste relaties genivelleerd worden. Uiteindelijk kan een coproductie van gezamenlijke activiteiten voor de bewoners van de ouderenflats aan de Lozerlaan leiden tot een vermindering van eenzaamheid. Het is dus noodzakelijk om te onderzoeken wat bewoners motiveert om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten.

2. Methoden

In dit hoofdstuk worden de gehanteerde methoden toegelicht. Allereerst zal het onderzoeksdesign uiteengezet worden vervolgens zal er op verschillende onderzoeksmethoden worden ingegaan. Ten slotte wordt de keuze van respondenten en casus toegelicht, waarna de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek onderbouwd zullen worden.

2.1. Design

Dit onderzoek is erop gericht om de volgende onderzoeksvraag te beantwoorden: *Hoe worden bewoners van de ouderenflats aan de Lozerlaan gemotiveerd om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten om eenzaamheid tegen te gaan?* Dit onderzoek is deductief van aard, maar staat open voor inductieve bevindingen. Dit houdt in dat er met hypothesen, geformuleerd op basis van een bestaande theorie van Van Eijk en Van Steen, onderzocht zal worden. Echter, er bestaat altijd een mogelijkheid dat er bevindingen ontstaan die niet in de theorie passen, maar wel bijdragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Tijdens de codering van de interviews zal hier dan ook rekening mee worden gehouden.

Het onderzoek is kwalitatief. Door een kleine hoeveelheid onderzoekseenheden is het niet mogelijk om bevindingen te generaliseren. Uiteindelijk is dit niet het doel van het onderzoek. Het doel van het onderzoek is het vinden van manieren om mensen te motiveren om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten. Door diepte-interviews te houden met verschillende respondenten is het mogelijk om meer over hun werkelijke gevoelens over motivatie te weten te komen. Op basis van die bevindingen kunnen uiteindelijk conclusies worden getrokken over de wensen en behoeften van verschillende ouderen aan de Lozerlaan. Het gaat hierbij om een probleem dat maatwerk vereist. In dit geval is kwalitatief onderzoek hier passender voor dan kwantitatief onderzoek.

2.2. Methodologie

Om resultaten te verzamelen is gebruik gemaakt van focusgroepen. Er is gebruik gemaakt van twee verschillende vormen van een focusgroep: koffiemomenten en een wandeling. Allereerst is er bij elke flat een koffiekar voor de ingang geplaatst. Tijdens het koffiedrinken is het gesprek met bewoners aangegaan over hun motivatie om deel te nemen aan de gezamenlijke activiteiten. Om het gesprek naar het onderwerp 'motivatie' te leiden, zijn enkele vragen aan de respondenten gesteld om hen in de richting van dit onderwerp te brengen. Tijdens de focusgroepen is er nadrukkelijk op gelet

om de richting van het gesprek niet te beïnvloeden door de gestelde vragen, maar de respondenten enkel naar het onderwerp ‘motivatie’ te leiden.

Een tweede manier van een focusgroep heeft in de vorm van een wandeling plaatsgevonden. Met vijf bewoners is er gewandeld rondom de flat. Door de focusgroep te houden in de vorm van een wandeling wordt duidelijk hoe de omgeving rondom de flats eruitziet. Tevens is een wandeling een vorm van een gezamenlijke activiteit, waarbij de mogelijkheid ontstaat om motivatie voor deelname aan gezamenlijke activiteiten direct te observeren.

Er is voor focusgroepen gekozen, omdat het bij focusgroepen mogelijk is om een gesprek tussen bewoners te analyseren. Bij interviews is dat minder mogelijk, door de vooropgestelde vragen die de richting van een gesprek bepalen. Gezamenlijke activiteiten vinden niet enkel plaats in de gezamenlijke ruimte, maar kunnen ook plaats vinden achter de voordeur van de bewoners of buiten de flat om. Door meerdere bewoners tegelijk in gesprek te zien gaan, is het mogelijk om de dynamiek tussen de bewoners in de flat te observeren en te beoordelen.

Een andere methode waar gebruik van is gemaakt tijdens dit onderzoek zijn semigestructureerde interviews. Er hebben vijf interviews plaatsgevonden. Enkele interviews vonden plaats tussen onderzoeker en één enkele respondent. Twee van de vijf interviews hebben plaatsgevonden in de vorm van een groepsinterview. Bij de selectie van de respondenten zijn zij gevraagd voor een 1-op-1 interview. Echter, enkele bewoners hadden bij aankomst andere bewoners uitgenodigd om deel te nemen aan het gesprek. Beide genodigden waren (oud)leden van de bewonerscommissie, hierdoor zijn zij van zeer toegevoegde waarde voor een bijdrage aan het beantwoorden van de onderzoeksvraag.

Er is voor semigestructureerde interviews gekozen door het tweezijdige karakter hiervan. Deze vorm van interviewen geeft de mogelijkheid om dezelfde vragen aan verschillende respondenten te stellen, om op die manier verbanden te kunnen leggen tussen de resultaten. Daarnaast geven semigestructureerde interviews de mogelijkheid tot het stellen van andere vragen, om een gesprek met een respondent aan te gaan. Hierdoor ontstaat er verdieping in een interview dat bij een gestructureerd interview moeizamer te bereiken is.

2.3. Selectie

Dit onderzoek is in opdracht van de scriptiewerkplaats Den Haag Zuidwest. De scriptiewerkplaats koppelt studenten aan een casus in de praktijk in Den Haag Zuidwest. Zij doen dit in samenwerking met verschillende stakeholders zoals de gemeente Den Haag, woningbouwcorporaties, lokale buurtprofessionals en bewoners van Den Haag Zuidwest. De casus

aan de Lozerlaan is door hen geselecteerd. Echter, studenten mochten een voorkeur geven aan een bepaalde casus. De voorkeur ging naar deze casus uit, omdat er zich in Nederland een probleem voordoet: er is door de jaren heen een stijgende trend te zien in gevoelens van eenzaamheid bij mensen van 15 jaar en ouder (overheid.nl, 2022). Door onderzoek te doen naar motivatie bij ouderen om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten, zal er uiteindelijk een bijdrage worden geleverd aan de strijd tegen eenzaamheid.

Voor de interviews zijn verschillende respondenten benaderd om deel te nemen aan het onderzoek. Haag Wonen heeft een lijst opgevraagd met bewoners die interesse hebben om deel te nemen aan onderzoek naar algemene verbeteringen in de flats. De potentiële respondenten zijn telefonisch benaderd. Hen is gevraagd of zij deel willen nemen aan het interview over motivatie om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Uiteindelijk hebben er vijf interviews plaatsgevonden met in totaal 9 respondenten.

Tabel 1

Respondenten met Enkele Kenmerken

	Geslacht	Leeftijd	Leefsituatie
Respondent 1, Interview 1	Vrouw	77	Mevrouw woont alleen met haar hond, heeft weinig sociaal contact met andere bewoners. Ze vertelt hier ook absoluut geen behoefte aan te hebben.
Respondent 2, Interview 2	Man	82	Meneer is 17 jaar lid geweest in de bewonerscommissie. Hierdoor heeft hij veel sociaal contact met andere bewoners. Meneer is de oprichter van de gezamenlijke ruimte in de cirkelflat.
Respondent 3, Interview 2	Man	63	Meneer is enkele jaren actief geweest in de bewonerscommissie. Meneer heeft weinig sociaal contact met andere bewoners.
Respondent 4, Interview 2	Vrouw	59	Mevrouw heeft een baan. Hierdoor heeft zij een drukke agenda, waardoor ze weinig tijd heeft voor contact met andere bewoners. Mevrouw vermijdt de gezamenlijke ruimte, om zo roddelen te vermijden.
Respondent 5, Interview 3	Man	82	Meneer is enkele jaren lid van de bewonerscommissie. Hij gaat graag fietsen met vrienden die op dezelfde verdieping in de flat wonen.

Respondent 6, Interview 3	Man	77	Meneer is net als respondent 5 enkele jaren lid van de bewonerscommissie. Hij is onderdeel van dezelfde vriendengroep als respondent 5. Meneer is familie van respondent 7.
Respondent 7, Interview 3	Vrouw	76	Mevrouw neemt de zorg voor respondent 6 voor haar rekening. Ze gaat graag alleen wandelen. Ze trekt verder veel met respondent 5 en 6 op. Het groepje is redelijk afgezonderd van andere bewoners.
Respondent 8, Interview 4	Vrouw	77	Mevrouw gaat graag naar de gezamenlijke activiteiten in de flat. Ze ziet graag een uitbreiding van het programma. Ook heeft ze veel contact met haar burens. Onlangs is zij haar man en zoon verloren, wat haar eenzamer heeft laten voelen.
Respondent 9, Interview 5	Man	67	Meneer is net lid van de bewonerscommissie. Hij zoekt hierdoor veel contact met andere bewoners. Door zijn leeftijd wil hij niet deelnemen aan de gezamenlijke activiteiten, omdat hij de activiteiten associeert met bejaarden.

De selectie van de respondenten voor de focusgroepen is anders verlopen dan de selectie voor de respondenten voor de interviews. In de flats zijn posters opgehangen met daarop de data van de koffiemomenten en de wandeling. De selectie is dus op basis van animo. Als bewoners de behoefte hadden om deel te nemen aan de koffiemomenten of aan de wandeling, konden zij van deze momenten gebruik maken. Doordat deze manier van selectie is toegepast, kwamen de bewoners met klachten of opmerkingen op de focusgroepen af. Hierdoor kan de motivatie van de meest betrokken bewoners beoordeeld worden. De selectie voor de wandeling was ook op basis van interesse. Echter, op de poster is niet vermeldt dat bewoners vragen kregen over motivatie, om op die manier enkel beroep te doen op het verlangen naar deelnemen aan een gezamenlijke activiteit. Uiteindelijk hebben er meer dan 50 verschillende bewoners van de vier flats deelgenomen aan de vijf verschillende focusgroepen.

2.4. Operationalisatie

Om te meten wat bewoners motiveert om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten is een vragenlijst opgesteld. Aan de hand van de concepten uit het model van Van Eijk en Van Steen zijn de interviewvragen geformuleerd. De concepten die behandeld worden zijn: het gemak om deel te nemen aan een gezamenlijke activiteit, de tijd, middelen en kenmerken van de bewoner, het belang van de bewoner en van zijn of haar omgeving en de eerdere ervaringen met gezamenlijke activiteiten. In tabel 2 is te zien welke vragen gesteld zijn aan de respondenten om de concepten te meten. Het gehele interview bestaat uit meerdere vragen, waaronder enkele introducerende vragen. In bijlage 1 is de gehele interviewgide opgenomen.

Tabel 2

Operationalisatie van de Concepten

Concept	Uitwerking concept	Bijbehorende interviewvragen
Het gemak om deel te nemen aan een gezamenlijke activiteit	Het gemak tot deelname heeft een positief verband met motivatie voor coproductie (Van Eijk en Van Steen, 2016)	Zijn er obstakels die uw deelname aan gezamenlijke activiteiten belemmeren? Wat is voor u de motivatie om aan gezamenlijke activiteiten deel te nemen?
De tijd, middelen en kenmerken van de bewoner	De sociaaleconomische variabelen van een burger hebben invloed op de tijd en middelen die burgers bezitten. De sociaaleconomische variabelen hebben invloed op het gemak, het vertrouwen en de interne en externe efficacy bij het participeren in een coproductie.	Hoe zou het voor uzelf leuk zijn om een activiteit bij te wonen of te organiseren? - Bent u hiertoe in staat? - Wat heeft u hiervoor nodig om dit te doen slagen? Voor het huidige programma in de sociale ruimte moet u betalen. Hoe beïnvloedt dit de keuze om deel te nemen aan activiteiten? Hoe beïnvloedt de hoeveelheid tijd die gaan zitten in de sociale activiteiten uw algemene planning en uw deelname aan de gezamenlijke activiteiten?

		Heeft u veel sociale contacten in uw leven? Dit kan zijn in de vorm van familie, vrienden, kennissen en een levenspartner.
Het belang van de bewoner en van zijn of haar omgeving	Het belang van de burger zelf en van zijn directe omgeving draagt bij aan de zichtbaarheid van een coproductieproject (Van Eijk en Van Steen, 2016).	Hoe kunnen we andere bewoners stimuleren om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten? Hoe heeft u en uw directe omgeving belang bij het bestaan van die sociale ruimte?
Eerdere ervaringen met gezamenlijke activiteiten	Het doorlopen van het model van Van Eijk en Van Steen kan leiden tot een feedback-loop waarbij burgers opnieuw deelnemen aan een coproductieproces. In het geval van de casus aan de Lozerlaan dienen eerdere ervaringen aan de gezamenlijke activiteiten als een mogelijkheid voor het doorlopen van de feedbackloop.	Is er een mogelijkheid voor een terugkomende groep? Hoe hebben de huidige ervaringen met de sociale ruimte bijgedragen aan uw algehele kijk op de sociale ruimte? Hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen niet alleen deelnemen, maar dit ook op langere termijn blijven doen?

2.5. Analyse

Na het afnemen van de interviews worden alle interviews getranscribeerd. Voorafgaand aan de interviews zijn een aantal thema's bepaald, waarvan verwacht werd dat die terug zouden komen in de data. Die thema's zijn de vier bovengenoemde concepten en eenzaamheid. Zoals eerder benoemd, is tijdens de codering rekening gehouden met inductieve bevindingen. Dit zijn thema's die niet te herleiden zijn vanuit de theorie van Van Eijk en Van Steen, maar wel een bijdrage leveren aan het beantwoorden van de onderzoeksvraag. In bijlage 2 staat een coderingsschema. Hierin staan zowel de coderingen die voorafgaand aan het interview zijn bepaald, aan de hand van de verwachtte

thema's, als de coderingen die zijn opgesteld aan de hand van open codering. De open codering heeft plaatsgevonden na de deductieve codering.

De gesprekken tijdens de focusgroepen zijn niet opgenomen. Hierdoor is het niet mogelijk om die gesprekken te analyseren door middel van coderen. Tijdens de focusgroepen zijn aantekeningen gemaakt. Gelijk na de focusgroepen zijn gespreksverslagen gemaakt. Op basis van die verslagen is de analyse gedaan. Hierbij is gelet op het de dynamiek tussen de bewoners. Tevens is er gekeken naar overeenkomsten tussen onderwerpen die bewoners aankaarten. Hierbij zal niet worden ingegaan op citaten, maar slechts de strekking van enkele uitspraken.

2.6. Reflectie

Tijdens de selectie van de respondenten is gebruik gemaakt van een telefoonlijst van Haag Wonen. Op die lijst staan bewoners die hebben aangegeven graag deel te willen nemen aan onderzoek naar het verbeteren van de flat. Door deze bewoners te selecteren als respondenten ontstaat het zelfselectie bias. Het feit dat deze respondenten zich vrijwillig opgeven om deel te nemen aan een onderzoek kan ertoe leiden dat zij geen goede weerspiegeling zijn van de gehele populatie van bewoners. Tijdens het selecteren van respondenten is ervoor gekozen om de privacy van de bewoners te respecteren. Door aan te bellen bij willekeurige bewoners en aan hen te vragen of zij deel willen nemen aan een interview doet deze bias zich niet voor. Maar gezien er in de flat een onveilig gevoel onder bewoners heerst, is ervoor gekozen genoeg te nemen met de aanwezigheid van deze bias.

Door voor een semigestructureerd interview te kiezen, ontstaat er een kleine vermindering in de mate van repliceerbaarheid van dit onderzoek. Veel van de vragen zijn te zien in de interviewgide in de bijlage. Afgezien daarvan heeft een semigestructureerd interview het karakter waarbij er mogelijkheden zijn tot doorvragen. Deze vragen zijn niet opgenomen in een interviewgide en daarom niet repliceerbaar. Doordat de voordelen van een semigestructureerd interview opwegen tegen de nadelen, is toch gebruik gemaakt van deze methode.

3. Analyse

In dit hoofdstuk worden de verkregen resultaten uiteengezet. Allereerst zullen de resultaten worden besproken die betrekking hebben tot motivatie om deel te gaan nemen aan gezamenlijke activiteiten. Vervolgens zullen de resultaten worden besproken die betrekking hebben tot de motivatie om deel te blijven nemen aan gezamenlijke activiteiten.

3.1. Motivatie om deel te gaan nemen aan gezamenlijke activiteiten

De gezamenlijke activiteiten vinden momenteel plaats in de gezamenlijke ruimte op de begane grond van de flats. In deze ruimten wordt gekaart, koffiegedronken en gebreid. Deelnemen aan gezamenlijke activiteiten is gemakkelijk. Bewoners hoeven zich niet van tevoren in te schrijven. Ze hoeven enkel naar beneden te lopen en plaats te nemen in de gezamenlijke ruimte op de tijden dat er een gezamenlijke activiteit plaatsvindt. Voor sommige bewoners is het niet mogelijk om deel te nemen aan alle gezamenlijke activiteiten. De flats aan de Lozerlaan zijn ouderenflats. Er wonen mensen van 55 tot 104 jaar in de flats. Het is dan ook in de flats te zien dat men last heeft van ouderdomskwaaltjes. Er komt veel thuiszorg over de vloer en veel mensen maken gebruik van een scootmobiel. Door slechte mobiliteit is het voor hen bijvoorbeeld niet toegankelijk om deel te nemen aan een gezamenlijke activiteit als een wandeling. Zo vertelde een bewoner voorafgaand aan de wandeling dat zij graag mee had willen gaan, maar haar voeten te veel pijn doen om te wandelen. Aan de andere kant zijn er wel veel bewoners die wel dagelijks kunnen wandelen. Tijdens de wandeling vertellen bewoners dan ook dat het hen plezierig lijkt om een wandelgroep te hebben. Echter, de organisatie van een wandelgroep voor hun rekening nemen, is voor de bewoners niet gemakkelijk. Ditzelfde geldt voor het onderhouden van andere activiteiten, zoals een kaartgroep. De ouderen hebben het idee niet te beschikken over de self-efficacy om een gezamenlijke activiteit te organiseren. Dit resulteert erin dat gezamenlijke activiteiten niet voortzetten wanneer de organisator van een activiteit komt te overleden. Zo verteld respondent 8 dat zij deelnam aan een kaartclub waarvan de organisator pas is overleden:

“Dat (een competitie-element toevoegen aan kaarten) deden we altijd, alleen de man die dit bij hield is helaas pas overleden. Hij hield het altijd heel goed bij. We gaan daar (wie de vorige organisator overneemt) binnenkort over vergaderen. Maar ik doe dat niet meer. Een jonger iemand mag dat oppakken. Het zou jammer zijn als het hierdoor weg zou vallen.”

Uit bovenstaand citaat blijkt dat respondent 8 de organisatie van een kaartgroep liever niet op zich neemt. Ook respondent 2 vertelde dat hij de organisatie niet meer op zich wil nemen. Hij heeft tien jaar lang een kaartgroep in de cirkel georganiseerd. Nu hij 82 is, vindt hij dat een jonger iemand de organisatie op zich mag nemen. Door de lage self-efficacy van bewoners voor het organiseren van een gezamenlijke activiteiten, worden sommige activiteiten door niemand georganiseerd. Hierdoor vallen gezamenlijke activiteiten weg. Het gemak om mee te doen is hoog, waardoor bewoners dit niet als een barrière zien om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Het gemak van het organiseren van een gezamenlijke activiteit is voor de bewoners laag, waardoor zij geen motivatie hebben om dit te doen.

Voor veel respondenten geldt kapitaal niet als een belemmering om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Maar in de flat heerst wel degelijk armoede. Respondent 6 en 7 discussiëren met elkaar over dit onderwerp. Beide denken dat er bewoners zijn die krap bij kas zitten. Maar als leden van de bewonerscommissie zijn zij niet op de hoogte van wie dit zijn. De beheerster van de gezamenlijke ruimte in de cirkel vertelt tijdens een koffie-focusgroep dat zij het wel eens 'door de vingers ziet' als een bewoner niet kan betalen voor zijn consumptie tijdens een gezamenlijke activiteit. Hieruit blijkt dat geld voor sommige bewoners een barrière kan zijn om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten, en hiermee hun motivatie negatief kan beïnvloeden.

In de flat wonen verschillende generaties ouderen: generatie x van 54 tot 69 jaar oud, de protestgeneratie van 69 tot 83 jaar en de stille generatie van 83 tot 99 jaar oud. Met verschillende generaties komen verschillende soorten levensfasen. Het merendeel van de bewoners die behoren tot generatie X hebben een (fulltime) baan. Zij vertellen hierdoor geen tijd te hebben voor het deelnemen aan gezamenlijke activiteiten. Zo vertelt respondent 4 dat het hebben van een baan haar belemmert om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Maar ook respondent 8, die inmiddels al enige tijd met pensioen is, vertelt ook niet altijd de tijd te hebben om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Respondent 6 vertelde dat hij wel tijd heeft, maar niet op de tijden waar nu gezamenlijke activiteiten op gepland staan. Meneer wordt om 11 uur 's ochtends wakker, waardoor hij het koffiedrinken in de gezamenlijke ruimte niet bij kan wonen. Tijd speelt dus een belangrijke rol voor de motivatie om wel of niet deel te kunnen nemen aan een gezamenlijke activiteit.

Met verschillende generaties komen ook verschillende belangen. De huidige activiteiten, kaarten, koffiedrinken en breien, spreken niet alle bewoners aan. Zo beantwoordt respondent 9 de vraag 'Neemt u wel eens deel aan gezamenlijke activiteiten?' als volgt:

“Nee, nee, nee. Heb je mij weer; ik ben veel jonger dan de meeste hier. Ik ben er een paar keer tussen gaan zitten als vertegenwoordiger vanuit de bewonerscommissie, dat waarderen zij dan wel. Dan kunnen zij hun klachten bij mij kwijt. Maar dan zit je tussen vrouwen van 80-90 jaar. Een soort breiclubje. In mijn geval ga je daar niet snel tussen zitten. Als je kijkt naar de driehoekflat, dat is echt een soort huiskamer, daar kun je gerust tussen gaan zitten.”

Hieruit blijkt dat respondent 9 de activiteiten in zijn flat niet bij zichzelf vindt passen. Hij voelt dan ook geen belang voor zichzelf om deel te nemen aan een gezamenlijke activiteit. Hij neemt wel deel aan gezamenlijke activiteiten vanuit zijn rol als lid van de bewonerscommissie. Dit doet hij dus voor het belang van zijn directe omgeving. Voor hem is dit alleen niet voldoende om wekelijks deel te nemen. Respondent 1 heeft ook geen belang bij het deelnemen aan de gezamenlijke activiteiten.

“Ik wil niets met anderen te maken hebben. Gewoon mijn eigen voorkeur dicht. Ja. Niet met koffie drinken, theeën en beneden gaan zitten babbelen over anderen.” En *“Nee, ik ben niet te motiveren [om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten].”*

Mevrouw heeft een sterke behoefte om alleen te zijn en haar eigen keuzes te kunnen maken. Ze praat wel met andere bewoners, maar alleen als zij daar zelf belang bij heeft. Deze respondent neemt dan ook niet deel aan de gezamenlijke activiteiten.

Daarentegen heeft respondent 8 wel eigen belang bij het deelnemen aan gezamenlijke activiteiten. Onlangs zijn haar man en zoon overleden, waardoor ze een groot verdriet ervaart. Het helpt haar om deel te nemen aan de gezamenlijke activiteiten, om zichzelf van dit gevoel af te leiden.

Door de verschillende respondenten met elkaar te vergelijken, blijkt dat een bewoner die een eigen belang heeft bij het deelnemen aan gezamenlijke activiteiten hieraan deelneemt. Een bewoner die het belang van hun omgeving wil vervullen, deelneemt aan gezamenlijke activiteiten op sporadische basis. Een bewoner die zowel geen belang heeft voor zichzelf als voor haar directe omgeving, heeft geen motivatie om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten.

3.2. Motivatie om deel te blijven nemen aan gezamenlijke activiteiten

Motivatie om deel gaan nemen en deel te blijven nemen aan gezamenlijke activiteiten blijkt verschillend te zijn. Uit de interviews blijkt dat respondenten geen motivatie hebben om deel te gaan nemen als aan de componenten gemak, lage transactiekosten en een (in)direct belang wordt voldaan.

Motivatie om deel te blijven nemen berust op het hebben van goede eerdere ervaringen met deelname aan een gezamenlijke activiteiten, blijkt uit verschillende gesprekken met bewoners. Sommige bewoners hebben eens deelgenomen aan een gezamenlijke activiteit, maar zijn na die enkele ervaring niet meer teruggekeerd. Dit heeft te maken met het zogenoemde ‘roddelcircuit’ dat zich voordoet in de gezamenlijke ruimten van de flats. Volgens meerdere respondenten is het roddelen voor hen de oorzaak om niet deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Respondent 4 geeft antwoord op de vraag ‘waarom maken niet alle bewoners gebruik van de gezamenlijke ruimte?’:

“Dat zal ik je vertellen. Omdat er veel te veel gekakeld wordt in dat hok door bewoners onder elkaar. En ze hebben ruzies. En die moet die niet... en die moet die niet. Ik loop daar altijd heel hard voorbij.”

Mevrouw heeft wel eens deelgenomen aan een gezamenlijke activiteit, maar door het roddelen doet zij dit niet nog eens. Echter, zij is niet de enige respondent die hiervan op de hoogte is. Voor respondent 1 is het geroddel één van de redenen waarom zij niet nog eens deelneemt aan een gezamenlijke activiteit.

“Als ik deelneem aan een gezamenlijke activiteit breekt er ruzie met mij uit. Want als je gaat praten over iemand, dan ga ik in verweer. Dan zeg ik: Dat moet je niet doen. Nee. Wacht maar tot ze erbij is. Wees een wijf en doe het in haar gezicht.”

Respondent 1 is dus van mening dat men wel over elkaar mag praten, maar wel in elkaars bijzijn. Om ruzies te voorkomen neemt zij dus geen deel aan de gezamenlijke activiteiten. Er is ook een tegengeluid van respondent 8. Zoals eerder benoemd neemt zij wekelijks meerdere keren deel aan een gezamenlijke activiteit.

“En anderen zeggen dat er altijd wordt geroddeld, maar dat is helemaal niet waar. Ze komen nooit, en dan zeggen ze dat er wordt geroddeld. Maar hoe kunnen ze dat nou weten? Dat is echt niet waar. Als iemand overleden is, dan bespreken we dat wel even dat we dat allemaal erg vinden, maar er wordt verder niet over mensen gepraat.”

Doordat verschillende respondenten twee kanten van een verhaal bespreken, valt niet te concluderen welke voor waarheid aangenomen kan worden.

Respondent 8 vertelt in bovenstaande quote dat veel bewoners niet proberen deel te nemen aan de gezamenlijke activiteiten. Hierdoor is het voor hen niet mogelijk om een feedbackloop in te gaan, want hiervoor is een eerdere ervaring nodig. De vierde hypothese: ‘Wanneer bewoners een positieve ervaring hebben met de gezamenlijke activiteiten, zijn zij sneller geneigd hieraan opnieuw deel te nemen, en dus gemotiveerder om te participeren.’ is dus voor vele bewoners niet van toepassing. Voor de bewoners die wel deelnemen aan de gezamenlijke activiteiten is de hypothese wel correct. Dit blijkt uit de vaste groep die wekelijks terugkeert bij de gezamenlijke activiteiten.

Conclusie

Motivatie voor deelname aan coproductie is een belangrijke schakel in het proces van bestrijding van eenzaamheid. De eenzaamheid van bewoners van de flats aan de Lozerlaan kan verminderen als het aantal plezierige ontmoetingen toeneemt. Dit is te bereiken door hen deel te laten nemen aan een coproductie, in dit geval in de vorm van gezamenlijke activiteiten, tussen de bewoners en Haag Wonen. Nu is het belangrijk dat zij voor de deelname aan deze coproductie gemotiveerd zijn. Volgens het theoretisch model van Van Eijk en Van Steen berust motivatie voor deelname aan een coproductie op enkele factoren: de zichtbaarheid van een project, de belangen van de burger en van zijn directe omgeving, de sociaaleconomische variabele van een burger, het gemak van deelname aan een coproductie en de interne en externe efficacy van een burger. Wanneer dit model wordt toegepast op de casus aan de Lozerlaan, wordt duidelijk hoe bewoners gemotiveerd worden om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten.

Na verschillende interviews en focusgroepen blijkt dat bewoners gemak en efficacy veel mee laten tellen in hun afweging voor motivatie voor deelname aan gezamenlijke activiteiten. Met deze resultaten wordt hypothese 1 aangenomen. Hypothese 2 heeft betrekking tot het geld, de middelen en de karaktereigenschappen van de bewoner. Ondanks dat er armoede in de flats heerst lijkt geld voor vele geen barrière te zijn voor deelname. De tijd en karaktereigenschappen hebben wel veel invloed op deelname aan gezamenlijke activiteiten. Wanneer deelname veel tijd in beslag neemt, nemen bewoners geen deel aan gezamenlijke activiteiten. Andersom geldt hetzelfde: wanneer deelnemers veel vrije tijd hebben, zijn zij eerder geneigd deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten. Aan de hand van deze informatie wordt ook hypothese 2 aangenomen. De derde hypothese die de motivatie om deel te gaan nemen aan gezamenlijke activiteiten toetst, gaat over de belangen van de bewoner en zijn directe omgeving. Door verschillende respondenten met elkaar te hebben vergeleken, is te concluderen dat bewoners die een belang hebben bij deelname ook daadwerkelijk deelnemen. Het omgekeerde is ook waar: als een bewoner er geen belang bij heeft, doet hij ook niet mee. Hypothese 3 wordt op basis van deze informatie ook aangenomen.

De vierde hypothese gaat over het blijven deelnemen aan gezamenlijke activiteiten. Ook deze hypothese wordt aangenomen op basis van de vergaarde resultaten. Hierbij moet de kanttekening geplaatst worden dat niet alle bewoners de mogelijkheid van de feedback-loop benutten. Niet elke bewoner probeert namelijk deel te nemen aan een gezamenlijke activiteit.

Aan de hand van de aangenomen hypothesen luidt het antwoord op de onderzoeksvraag *‘Hoe worden bewoners van de ouderenflats aan de Lozerlaan gemotiveerd om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten om eenzaamheid tegen te gaan?’* als volgt: bewoners aan de Lozerlaan

worden gemotiveerd om deel te (blijven) nemen aan gezamenlijke activiteiten door gemak, lage transactiekosten, het hebben van een eigenbelang en eerdere positieve ervaringen.

Door deze conclusie blijkt dat het model van Van Eijk en Van Steen goed toepasbaar is op de casus aan de Lozerlaan. Daarnaast draagt dit onderzoek bij aan wetenschappelijk bewijs voor het bestaan van de feedback-loop.

Door de beperkte tijd van het onderzoek was het niet mogelijk om een grote groep respondenten te interviewen. Wanneer er sprake is van een kleine steekproef is het moeilijker om conclusies te kunnen trekken over de gehele populatie aan bewoners. Een andere beperking doet zich voor in de selectie van respondenten. Zoals benoemd doet hier zich een zelfselectie bias voor. Doordat de privacy van de bewoners als dusdanig belangrijk wordt geacht, wordt er genoeg genomen met de aanwezigheid van deze bias.

Eventueel vervolgonderzoek zou de feedbackloop vanuit het model kunnen toepassen op een casus met een grotere steekproef. Op basis daarvan kunnen dan meer valide conclusies worden getrokken.

Op basis van de resultaten is het advies aan Haag Wonen om de belangen van deelname aan gezamenlijke activiteiten te benadrukken bij communicatie naar de bewoners. Daarnaast kan Haag Wonen de positieve ervaringen zichtbaarder maken aan alle bewoners door bijvoorbeeld foto's van gezamenlijke activiteiten in de aankomsthal te hangen. Op die manier is de coproductie tussen bewoners en Haag Wonen zichtbaar voor alle bewoners. Dan blijft het hopelijk niet meer enkel bij het koesteren van herinneringen, maar worden langzaam meer bewoners betrokken bij het maken van nieuwe herinneringen.

Bibliografie

Alford, J. (2002). Why Do Public Sector Clients Co-Produce? Towards a Contingency Theory. *Administration & Society*, 34 (1), 32–56.

Bovaird, T. (2007). Beyond Engagement and Participation: User and Community Coproduction of Public Services. *Public Administration Review*, 67(5), 846–860.
<https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2007.00773.x>

Eenzaamheid: volwassenen. (2022). De Staat van Volksgezondheid en Zorg.
<https://www.staatvenz.nl/kerncijfers/eenzaamheid>

Fokkema, T., & Van Tilburg, T. G. (2006). *Aanpak van eenzaamheid: Helpt het? Een vergelijkend effecten procesevaluatieonderzoek naar interventies ter voorkoming en vermindering van eenzaamheid onder ouderen.* Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut.

Heinzen, T. E., & Goodfriend, W. (2021). *Social Psychology - International Student Edition.* (2nd ed.). SAGE Publications

Igalla, M., J. Edelenbos, I. van Meerkerk (2019). Citizens in Action, What Do They Accomplish? A Systematic Literature Review of Citizen Initiatives, Their Main Characteristics, Outcomes, and Factors. *Voluntas*, 30: 1176-1194.

Launspach, T. (2022). *Je bent al genoeg: Mentaal gezond in een gestoorde wereld.* Spectrum.

Nabatchi, T., Sicilia, M., & Sancino, A. (2017). Varieties of Participation in Public Services: The Who, When, and What of Coproduction. *Public Administration Review*, 77(5), 766–776.
<https://doi.org/10.1111/puar.12765>

Nabatchi, T., Van Steen, T., Sicilia, M., and Brand, D. (2016). Understanding the Diversity of Coproduction: Introduction to the IJPA Special Issue on Coproduction. *International Journal of Public Administration* 39 (13):1001 – 5.

Thijssen, L. Sociale relaties en eenzaamheid bij ouderen. *Mens en Maatschappij*, 58(3), 271-284. <http://ijpp.rug.nl/MenM/article/download/13103/10603>

Van Eijk, C.J.A. & Van Steen, T.P.S. (2016). Why engage in co-production of public services? Mixing theory and empirical evidence. *International Review of Administrative Sciences*, 82 (1): 28-46.

Whitaker, G. P. (1980). Coproduction: Citizen participation in service delivery. *Public administration review*, 240-246.

Bijlagen

Bijlage 1

Interviewguide

1. Hoelang woont u al aan de Lozerlaan?
2. Heeft u het naar uw zin aan de Lozerlaan?
3. Welke activiteiten onderneemt u in uw dagelijks leven?
4. Heeft u contact met andere bewoners in het gebouw(en)?
 - Is de kwaliteit en kwantiteit van dit contact gelijk aan hoe u wenst dat dit contact zou zijn?
 - Zo nee, welke verandering zou u dan willen zien?
5. Heeft u veel sociale contacten in uw leven? Dit kan zijn in de vorm van familie, vrienden, kennissen en een levenspartner.
 - Is de kwaliteit en de kwantiteit van dit contact gelijk aan hoe u wenst dat dit contact zou zijn?
 - Zo nee, welke verandering zou u dan willen zien?
6. Vroeger was, volgens vele bewoners, de sociale cohesie in de flats een stuk beter. Wat is hiervoor de reden?
7. Nam u toentertijd deel aan activiteiten?
 - Zo ja, waarom?
8. Beneden is een sociale ruimte, gaat u hier wel eens heen?
 - Waarom wel of niet?
9. Wat is voor u de motivatie om hieraan deel te nemen?
10. Zijn er obstakels die uw deelname aan gezamenlijke activiteiten belemmeren?
11. Hoe kunnen we andere bewoners stimuleren om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten?
12. Is er een mogelijkheid voor een terugkomende groep?

Wanneer je van een activiteit een wekelijkse activiteit met een groep maakt, blijven er altijd mensen over wanneer iemand afzegt en is het laagdrempeliger om aan deel te nemen (Launspach, 2022).
13. Hoe zou het voor uzelf leuk zijn om een activiteit bij te wonen of te organiseren?
 - Bent u hiertoe in staat?
 - Wat heeft u hiervoor nodig om dit te doen slagen?
14. Hoe heeft u en uw directe omgeving belang bij het bestaan van die sociale ruimte?

15. Hoe hebben de huidige ervaringen (=feedbackloop) met de sociale ruimte bijgedragen aan uw algehele kijk op de sociale ruimte?
 - En op de eenzaamheid die u mogelijk ervaart?
 - Bent u hierdoor geneigd vaker deel te nemen?
 - Kunnen we ervoor zorgen dat meerdere bewoners dit ervaren?
16. Voor het huidige programma in de sociale ruimte moet u betalen. Hoe beïnvloedt dit de keuze om deel te nemen aan activiteiten?
17. Hoe beïnvloedt de hoeveelheid tijd die gaan zitten in de sociale activiteiten uw algemene planning en uw deelname aan de gezamenlijke activiteiten?
18. Hoe kunnen we ervoor zorgen dat mensen niet alleen deelnemen, maar dit ook op langere termijn blijven doen?

Bijlage 2

Coderingsschema

Codering	Betekenis
Behoeftte alleen zijn	Respondent voelt sterk de behoefte geen sociaal contact te hebben.
Roddelen	Roddelen wordt als barrière genoemd om niet deel te nemen aan de gezamenlijke activiteiten.
Behoeftte autonomie	Respondent voelt de behoefte tot zelfbeschikking.
Geld, tijd	Geld of tijd zorgt voor een barrière om niet te deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten.
Motivatie	Een drijfveer om deel te nemen aan gezamenlijke activiteiten.
Dagelijks leven	Een beschrijving van wat de respondent in zijn dagelijks leven doet.
Werkelijk contact = gewenst contact	Respondent ervaart geen eenzaamheid.
Sociale cohesie	Respondent heeft contact met andere bewoners.
Niet participeren	Respondent noemt een reden waarom hij of zij niet deel wil nemen aan de gezamenlijke activiteiten.
Eenzaamheid voorkomen	Respondent noemt manieren om eenzaamheid te voorkomen.
Externe efficacy (laag/hoog)	Respondent denkt met het deelnemen aan een coproductie niet/wel te kunnen bereiken wat hij wil bereiken door beperkingen vanuit de overheid.
Interne efficacy (laag/hoog)	Respondent denkt niet/wel te beschikken over de eigenschappen die het vergt om deel te nemen aan een coproductie.
Belang gemeenschap	Respondent noemt het belang van gezamenlijke activiteiten voor het collectief

Ease	Respondent noemt gemak of ongemak van sociale activiteiten.
Dezelfde mensen	Respondent geeft aan dat de gezamenlijke ruimte door een select clubje mensen wordt bezocht.
Intentie	De intentie van het oprichten van een gezamenlijke ruimte, door respondent 2, de oprichter.
Activiteiten elders	Respondent vertelt over activiteiten buiten de gezamenlijke activiteiten om.
Neutrale begeleider	Mensen geven aan dat ze behoefte hebben aan een neutrale begeleider (= begeleider die niet in de flat woont) van de gezamenlijke ruimte.
Klachten situatie	Respondent geeft een klacht over de huidige situatie.
Suggestie plan	Respondent geeft ee suggestie om andere bewoners te motiveren voor het deelnemen aan gezamenlijke activiteiten.
Zichtbaarheid	Respondent heeft de zichtbaarheid van een gezamenlijke activiteit of de gezamenlijke ruimte aan.
